ISSN 3083-7731 (Online)
https://doi.org/10.32689/3083-7731-2026-2(38)

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

ЕКСПЕРТ: ПАРАДИГМИ ЮРИДИЧНИХ НАУК І ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

EXPERT: PARADIGM OF LAW AND PUBLIC ADMINISTRATION

№ 2 (38), 2026

Видавничий дім
«Гельветика»
2026

УДК 34

Головний редактор

Щокін Ростислав Георгійович, доктор юридичних наук, професор, Президент, Міжрегіональна Академія управління персоналом, Україна

Члени редакційної колегії:

Берзін Павло Сергійович, доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінального права та кримінології, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

Дей Марина Олександрівна, кандидат юридичних наук, доцент, учений секретар, Науково-дослідний центр незалежних судових експертиз Міністерства юстиції України, Україна

Заросило Володимир Олексійович, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності, Міжрегіональна Академія управління персоналом, Україна

Ніколенко Людмила Миколаївна, доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки, Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України», Україна

Сопілко Ірина Миколаївна, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, радник ректора, Київський університет права Національної академії наук України, Україна

Тищенко Ольга Ігорівна, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального процесу, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Україна

Яра Олена Сергіївна, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного та фінансового права, декан юридичного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна

Katuoka Saulius, доктор юридичних наук, професор, директор Інституту міжнародного права та права Європейського Союзу, Mykolo Romerio Universitetas, Литва

Agnieszka Szpak, PhD, Dr. Hab., Professor, Professor of the Department of International Security, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Poland

Ghai Priyanka, PhD, Associate Professor at the Faculty of Law, Indian Institute of Management Rohtak, India

Urbano de Sousa Constança, Doctor of Law, Professor, Professor of European Union Law, Director of the Law Department, Universidade Autónoma de Lisboa, Portugal

Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління
Засновник: Міжрегіональна Академія управління персоналом.
Рік заснування: 2018.
Періодичність: 4 рази на рік.

Затверджено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом.
Протокол № 10 від 30 липня 2026

Видання є таким, що реферується в міжнародних та вітчизняних наукометричних базах:
Index Copernicus, ResearchBib, Turkish Education Index, Polish Scholarly Bibliography, Google Scholar,
“Україніка наукова”, ESJI.
Реєстрація суб’єкта у сфері онлайн-медіа:
Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 3053 від 07.11.2024 року.
Ідентифікатор медіа: R40-05594.
Суб’єкт у сфері онлайн-медіа – Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»
(вул. Фрометівська, буд. 2, м. Київ, 03039, iapm@iapm.edu.ua, тел. (044) 490-95-00).
Відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України № 928 від 11 червня 2026 року (додаток 14)
журнал включено до Переліку наукових фахових видань України у категорії «Б».
Кластер: Право. Спеціальності: D8 Право, D9 Міжнародне право.
Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com
від польської компанії Plagiat.pl.
Відповідальність за зміст, достовірність фактів, цитат, цифр несуть автори матеріалів. Редакція залишає за собою право на незначне редагування і скорочення (зі збереженням авторського стилю та головних висновків). Редакція не завжди поділяє думки авторів та не несе відповідальність за надану ними інформацію.
Матеріали подано в авторській редакції. Передрук — тільки з дозволу редакції.
Адреса редакційної колегії: ПрАТ “ВНЗ “Міжрегіональна Академія управління персоналом”
вул. Фрометівська, 2, Київ, Україна, 03039
Офіційний сайт видання: www.journals.maup.com.ua/index.php/expert

Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління : збірник. № 2 (38), 2026. Київ : ПрАТ “ВНЗ “Міжрегіональна Академія управління персоналом”, 2026. 106 с.

© Оформлення “Видавничий дім “Гельветика”, 2026

ЗМІСТ

Барановська В. М.
ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАННЯ ТА ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ МІЖНАРОДНОГО КОМЕРЦІЙНОГО АРБІТРАЖУ В УКРАЇНІ..... 6

Yuliia Volkova
THE PRINCIPLE OF GOOD FAITH IN THE FORMATION AND IMPLEMENTATION OF GENDER POLICY: LEGAL AND INSTITUTIONAL ASPECTS..... 15

Граб М. І., Туркот О. А., Віхров С. О.
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХУВАННЯ ТРАНСКОРДОННИХ (МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС) ПЕРЕВЕЗЕНЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ..... 23

Григоренко О. О., Архіпов В. І.
ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ..... 31

Гусар О. А.
СПРОМОЖНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУЦІЙ У РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ ВІДБУДОВИ ЗРУЙНОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ..... 38

Демидов І. І.
ОСОБЛИВОСТІ ДОКУМЕНТУВАННЯ ВБИВСТВ, УЧИНЕНИХ ПІД ЧАС ОКУПАЦІЇ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ..... 47

Кондрат Л. Г.
СУЧАСНІ ПИТАННЯ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ..... 54

Мехед О. В.
СУЧАСНА КОНЦЕПЦІЯ МАЙНОВОГО ПРАВА..... 62

Oleksandr Sotula
BETWEEN DEMOCRATIC CONTROL AND REGIME LOGIC: INTERNAL SECURITY SYSTEMS OF POLAND AND AZERBAIJAN..... 69

Степанова Г. М., Борко Н. О., Кучеренко М. О.
ПРОЦЕСУАЛЬНІ ГАРАНТІЇ ПРАВ НЕПОВНОЛІТНЬОГО ПІДОЗРЮВАНОГО ПІД ЧАС ЗАТРИМАННЯ: ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ..... 75

Суханов О. Д.
ПРАКТИКА ДОМЕННИХ СПОРІВ В США ТА КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: СУДОВІ ТА ПОЗАСУДОВІ СПОСОБИ ВИРІШЕННЯ..... 84

Устинова І. П., Бандар Н.
ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В КРАЇНАХ БЛИЗЬКОГО СХОДУ..... 97

УДК 341.63:347.918(477)
DOI https://doi.org/10.32689/3083-7731-2026-2(38)-6-14

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАННЯ ТА ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ МІЖНАРОДНОГО КОМЕРЦІЙНОГО АРБІТРАЖУ В УКРАЇНІ

Барановська В.М.

FEATURES OF THE RECOGNITION AND ENFORCEMENT OF INTERNATIONAL COMMERCIAL ARBITRATION AWARDS IN UKRAINE

Vira Baranovska

Анотація. *Стаття присвячена всебічному дослідженню правової природи, процедурних особливостей та практичних аспектів визнання і виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу в Україні. Обґрунтовано значення арбітражу як ключового механізму забезпечення стабільності міжнародного економічного обороту, що поєднує нейтральність, процесуальну гнучкість та спеціалізовану експертизу. Визначено, що українська модель правового регулювання у цій сфері має виразно проарбітражний характер і ґрунтується на принципах мінімального судового втручання, автономії волі сторін та обмеженого контролю з боку національних судів.*

Проаналізовано багаторівневу нормативно-правову базу, яка включає міжнародні договори, передусім Нью-Йоркську конвенцію 1958 року, а також національне законодавство – Цивільний процесуальний кодекс України, закони України «Про міжнародний комерційний арбітраж», «Про виконавче провадження» та «Про міжнародне приватне право». Встановлено, що ефективність функціонування інституту забезпечується їх взаємодією, в межах якої міжнародні стандарти конкретизуються у процесуальних та інституційних механізмах національного права.

Значну увагу приділено процедурі визнання та виконання арбітражних рішень, зокрема визначенню юрисдикції судів, строків звернення, вимог до заяви та документів, особливостей судового розгляду, включаючи можливість зупинення провадження. Досліджено систему підстав для відмови у визнанні та виконанні, що має комплексний характер і базується на поєднанні положень Нью-Йоркської конвенції та національного законодавства. Розкрито їх поділ на «партійні» та «судові», а також встановлено, що їх застосування має виключний характер і підлягає вузькому тлумаченню у судовій практиці.

У результаті дослідження зроблено висновок про загальну відповідність української моделі міжнародним стандартам та її стабільну проарбітражну спрямованість. Водночас підкреслено, що ефективність виконання арбітражних рішень залежить не лише від нормативного регулювання, але й від практичних механізмів його реалізації, включаючи доступність активів боржника, особливості правового статусу сторін та належну процесуальну стратегію.

Ключові слова: *міжнародний комерційний арбітраж; визнання та виконання арбітражних рішень; Нью-Йоркська конвенція; виконавче провадження; підстави для відмови у виконанні; публічний порядок; арбітрабельність спору; державні та приватні виконавці; процесуальні гарантії; проарбітражна модель.*

Summary. This article is devoted to a comprehensive examination of the legal nature, procedural features and practical aspects of the recognition and enforcement of international commercial arbitration awards in Ukraine. It demonstrates the importance of arbitration as a key mechanism for ensuring the stability of international economic transactions, combining neutrality, procedural flexibility and specialised expertise. It is established that the Ukrainian model of legal regulation in this sphere is distinctly pro-arbitration in nature and is based on the principles of minimal judicial intervention, party autonomy and limited review by national courts.

The multi-level regulatory framework has been analysed, which includes international treaties, primarily the New York Convention, as well as national legislation – the Civil Procedure Code of Ukraine, and the laws of Ukraine "On International Commercial Arbitration", "On Enforcement Proceedings" and "On Private International Law". It has been established that the effective functioning of the institution is ensured by their interaction, within which international standards are specified in the procedural and institutional mechanisms of national law.

Considerable attention is paid to the procedure for the recognition and enforcement of arbitral awards, in particular the determination of the jurisdiction of courts, time limits for applications, requirements for the application and support-

© Барановська В. М., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

ing documents, and the specific features of court proceedings, including the possibility of suspending proceedings. The system of grounds for refusing recognition and enforcement has been examined; it is comprehensive in nature and based on a combination of the provisions of the New York Convention and national legislation. Their division into "party-based" and "judicial" grounds has been outlined, and it has been established that their application is of an exceptional nature and is subject to narrow interpretation in judicial practice.

The study concludes that the Ukrainian model generally complies with international standards and maintains a consistent pro-arbitration orientation. At the same time, it is emphasised that the effectiveness of the enforcement of arbitral awards depends not only on regulatory frameworks but also on practical mechanisms for their implementation, including the accessibility of the debtor's assets, the specific legal status of the parties, and an appropriate procedural strategy.

Keywords: international commercial arbitration; recognition and enforcement of arbitral awards; the New York Convention; enforcement proceedings; grounds for refusal to enforce; public policy; arbitrability of a dispute; state and private enforcement agents; procedural safeguards; pro-arbitration model.

1. Вступ

В умовах активного розвитку міжнародної торгівлі та зростання ролі комерційних відносин міжнародний комерційний арбітраж набуває особливого значення як ефективний механізм вирішення спорів. Він виконує не лише функцію альтернативного способу захисту прав, а й виступає ключовим інструментом забезпечення передбачуваності міжнародного економічного обороту. Його значення обумовлюється здатністю забезпечити нейтральність, процесуальну гнучкість і спеціалізовану експертизу при розгляді спорів, що виникають у сфері міжнародної торгівлі. Саме арбітраж дедалі більше сприймається не як альтернатива державному судочинству, а як його функціонально рівноцінний або навіть пріоритетний механізм вирішення складних комерційних конфліктів.

Водночас ключовим питанням залишається не лише ухвалення арбітражного рішення, а передусім його реальне виконання, яке забезпечує практичну цінність арбітражного захисту. Саме на стадії визнання та виконання арбітражних рішень виникає найбільша кількість правових і практичних проблем, пов'язаних із взаємодією міжнародних стандартів та національного правопорядку.

Незважаючи на формування в Україні проарбітражної моделі правового регулювання та імплементацію положень Нью-Йоркської конвенції 1958 року, на практиці залишаються дискусійними питання застосування підстав для відмови у визнанні та виконанні арбітражних рішень, зокрема щодо тлумачення категорії публічного порядку та меж судового контролю. Окрім цього, суттєві труднощі виникають на стадії примусового виконання, особливо у випадках, коли боржником є держава або суб'єкти публічного сектору, що обумовлено особливостями бюджетного законодавства, обмеженнями щодо діяльності приватних виконавців та впливом інституту імунітету держави.

Таким чином, існує об'єктивна потреба у комплексному дослідженні особливостей визнання та виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу в Україні з урахуванням як нормативно-правових засад, так і практичних аспектів їх реалізації. Актуальність цієї проблематики зумовлена необхідністю підвищення ефективності арбітражного захисту та забезпечення відповідності національної практики міжнародним стандартам.

Метою дослідження є комплексний аналіз правового регулювання та практичних аспектів визнання і виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу в Україні, зокрема дослідження їх нормативної основи, процесуальних механізмів реалізації та підстав для відмови у виконанні.

Досягнення поставленої мети передбачає: дослідження нормативно-правових основ визнання та виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу в Україні; визначення системи процесуальних і виконавчих механізмів реалізації відповідних рішень; аналіз сучасних проблем судового контролю, зокрема застосування категорій публічного порядку та арбітрабельності; формулювання науково обґрунтованих висновків щодо відповідності української моделі міжнародним стандартам.

Проблематика визнання та виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу в Україні є предметом активного наукового дослідження, що охоплює як теоретичні, так і прикладні аспекти відповідного правового інституту. Значний внесок у її розробку здійснено у працях вітчизняних науковців, які досліджують процесуальні механізми реалізації арбітражних рішень і проблеми їх ефективного виконання.

Зокрема, у дослідженнях Р. Ханик-Посполітак здійснено системний аналіз процесуальної природи проваджень щодо визнання та виконання рішень, визначено їх місце у структурі цивільного процесу та обґрунтовано особливий, неінстанційний характер відповідних процедур [7]. У працях О. В. Коч проаналізовано підходи українських судів до застосування положень

Нью-Йоркської конвенції, зокрема щодо підстав для відмови у виконанні, а також узагальнено тенденції судової практики [8; 9]. Історико-правові та процесуальні аспекти розвитку інституту виконання арбітражних рішень розкрито у роботах М. А. Тетерук, у яких простежено вплив законодавчих новел на судову практику України [16]. Окрему проблематику становить питання мотивування арбітражних рішень, зокрема рішень на узгоджених умовах, що досліджується у праці Є. Боярського [1].

Питання публічного порядку як підстави для відмови у визнанні та виконанні арбітражних рішень ґрунтовно розглядаються у дослідженнях І. Маліновської, Н. Яркіної та О. Філюк [10], а також О. П. Подцерковного і О. А. Беляневич [13]. Європейські стандарти відповідної процедури та їх імплементацію в національне законодавство України проаналізовано А. В. Петровським [12]. Вплив права держави виконання на арбітражний процес досліджено В. Нагнибідою [11], а сучасні проблеми виконавчого процесу з іноземним елементом – С. Я. Фурсою [3]. Компетенцію міжнародного комерційного арбітражу та питання арбітрабельності висвітлено К. С. Спиридоновою [15].

Разом із тим, попри значний рівень наукової розробки, низка аспектів залишається недостатньо дослідженою, зокрема практичні проблеми стадії примусового виконання, особливості виконання рішень щодо держави, а також питання взаємодії арбітражного механізму з публічно-правовими обмеженнями. Це зумовлює необхідність подальших наукових досліджень у зазначеній сфері.

2. Матеріали та методи

Матеріальну основу дослідження становлять положення міжнародних договорів України, передусім Конвенції Організації Об'єднаних Націй про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень 1958 року (Нью-Йоркська конвенція) [4], Типового закону ЮНСІТРАЛ про міжнародний комерційний арбітраж 1985 року (з поправками 2006 року) [2], а також національних нормативно-правових актів: Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» [6], Цивільного процесуального кодексу України [17], Закону України «Про виконавче провадження» [5] та Закону України «Про міжнародне приватне право» [14]. Окрему групу джерел становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, матеріали судової практики Верховного Суду у справах про визнання та надання дозволу на виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу, а також офіційні аналітичні документи органів державної влади.

Методологічну основу дослідження становить комплекс загальнонаукових і спеціально-юридичних методів. Діалектичний метод дав змогу розглянути інститут визнання та виконання арбітражних рішень у розвитку та взаємозв'язку з іншими інститутами цивільного процесу і міжнародного приватного права. Системно-структурний метод застосовано для аналізу багаторівневої нормативно-правової бази та співвідношення міжнародних і національних джерел. Формально-юридичний метод використано для тлумачення положень Нью-Йоркської конвенції, Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» та глави 3 розділу IX Цивільного процесуального кодексу України. Порівняльно-правовий метод забезпечив зіставлення української моделі з міжнародними стандартами та європейською практикою мінімального судового втручання. Логіко-семантичний метод застосовано для уточнення змісту категорій «публічний порядок», «арбітрабельність», «партійні» та «судові» підстави відмови. Метод правового моделювання дав змогу оцінити практичні наслідки різних процесуальних стратегій сторін на стадіях визнання рішення та примусового виконання.

3. Результати та обговорення

Міжнародний комерційний арбітраж у сучасній системі приватного права виконує не лише функцію альтернативного способу вирішення спорів, а й виступає ключовим інструментом забезпечення стабільності міжнародного економічного обороту. У цьому контексті інститут визнання та виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу набуває самостійного значення. Саме на стадії виконання арбітражного рішення проявляється його реальна ефективність. Україна у цій сфері сформувала виразно проарбітражну модель правового регулювання. Її сутність полягає у поєднанні двох взаємопов'язаних елементів: по-перше, принципу мінімального судового втручання в арбітражний процес, а по-друге – чітко визначеного і обмеженого переліку підстав для відмови у визнанні та виконанні арбітражних рішень [8; 12].

Як випливає з чинного законодавства та усталеної судової практики, національний суд не наділений повноваженнями переглядати арбітражне рішення по суті, переоцінювати докази чи виправляти можливі помилки у застосуванні матеріального права. Його функція має контрольний, а не ревізійний характер і зводиться до перевірки дотримання базових процесуальних гарантій та фундаментальних засад правопорядку. Такий під-

хід узгоджується з проарбітражним тлумаченням Нью-Йоркської конвенції, відповідно до якого у разі сумніву суди мають робити вибір на користь визнання арбітражної угоди та виконання арбітражного рішення (pro-enforcement bias).

Нормативно-правова база, що регулює визнання та виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу в Україні, має багаторівневий характер і поєднує національні та міжнародні джерела. Її ядром є Закон України «Про міжнародний комерційний арбітраж» [6], побудований на Типовому законі ЮНСІТРАЛ [2]. Цей акт закріплює фундаментальні принципи арбітражного провадження, включаючи автономію арбітражної угоди, компетенцію арбітражу вирішувати питання власної юрисдикції (principle of competence-competence), а також обмежений характер судового контролю. Особливо важливим є те, що окремі положення цього Закону (щодо визнання та виконання арбітражних рішень) застосовуються незалежно від місця арбітражу, що забезпечує універсальність відповідного правового режиму.

Ключове значення у міжнародному вимірі має Нью-Йоркська конвенція 1958 року [4], яка встановлює загальні стандарти визнання та виконання арбітражних рішень і є основою глобальної арбітражної системи. Її положення імплементовані у національне законодавство України та застосовуються судами безпосередньо. Конвенція закріплює принцип недискримінації іноземних арбітражних рішень, а також містить вичерпний перелік підстав для відмови у їх визнанні та виконанні, що є спільним для більшості правових систем світу.

Водночас визначальну роль у практичній реалізації цих стандартів відіграють норми цивільного процесуального законодавства. Саме положення розділу IX Цивільного процесуального кодексу України (зокрема статті 474–482) встановлюють процесуальний порядок звернення до суду із заявою про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу [17]. Як слушно зазначає А. В. Петровський, національна процедура загалом відповідає європейському стандарту мінімального судового втручання: суд перевіряє формальні вимоги та фундаментальні процесуальні гарантії, залишаючи поза увагою зміст арбітражного рішення [12].

Наступним важливим елементом є Закон України «Про виконавче провадження», який забезпечує трансформацію судового рішення про визнання арбітражного рішення у стадію його фактичного виконання. Відповідно до статті 1 цього Закону виконавче провадження визначається як завершальна стадія судового провадження, тоді як стаття 3 прямо передбачає можливість примусового виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу на підставі виконавчих документів. Компетенція органів примусового виконання встановлена статтею 5, яка визначає розмежування повноважень між державними та приватними виконавцями, водночас обмежуючи участь останніх у справах, де боржником є держава або суб'єкти з державною часткою. Порядок застосування заходів примусового виконання, включаючи звернення стягнення на майно та кошти боржника, закріплений у статті 10 Закону [5; 3].

Окреме місце у цій системі займає Закон України «Про міжнародне приватне право» [14], який регулює питання юрисдикційних імунітетів та обмежень щодо виконання рішень проти іноземних держав. Зокрема, відповідно до статті 30 цього Закону держава та юридичні особи публічного права можуть виступати учасниками приватноправових відносин на загальних підставах, якщо інше не встановлено законом, тоді як стаття 12 закріплює застереження про публічний порядок, що дозволяє відмовити у застосуванні іноземного права або виконанні рішення у разі його несумісності з основами правопорядку України. Крім того, стаття 14 передбачає пріоритет імперативних норм права України, а стаття 3 – пріоритет міжнародних договорів, що в сукупності формує систему обмежень, пов'язаних із суверенітетом держави та публічними інтересами.

Співвідношення національного та міжнародного регулювання у цій сфері характеризується високим ступенем гармонізації. Міжнародні договори, передусім Нью-Йоркська конвенція, визначають загальні стандарти та межі судового контролю, тоді як національне законодавство конкретизує їх у процесуальних та інституційних формах. Водночас українська правова система демонструє тенденцію до пріоритетного застосування міжнародних норм у разі їх колізії з внутрішнім правом, що відповідає загальновизнаним принципам міжнародного приватного права [11].

Процедура визнання та надання дозволу на виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу в Україні має чітко формалізований характер і поєднує норми міжнародного та національного процесуального права. Юрисдикційно такі справи віднесені до компетенції апеляційних судів як судів першої інстанції. Щодо іноземних арбітражних рішень заява подається до суду, юрисдикція якого поширюється на місто Київ

(фактично – Київський апеляційний суд), відповідно до статті 475 Цивільного процесуального кодексу України. Суд уповноважений розглядати заяву, якщо боржник має місце проживання (перебування) або місцезнаходження на території України, а якщо місцезнаходження боржника невідоме – якщо його майно розташоване в Україні.

Заява про визнання та надання дозволу на виконання арбітражного рішення подається протягом трьох років з дня його ухвалення. Законодавець допускає можливість поновлення цього строку за наявності поважних причин, що узгоджується із загальними принципами доступу до правосуддя. Вимоги до змісту заяви та переліку документів визначені статтею 477 Цивільного процесуального кодексу України і включають подання належним чином засвідченого арбітражного рішення, арбітражної угоди та їх перекладу, якщо вони викладені іноземною мовою. Ці вимоги кореспондують із положеннями статті IV Нью-Йоркської конвенції, яка встановлює мінімальний стандарт документального підтвердження для цілей визнання і виконання [4; 16].

Судовий розгляд заяви здійснюється у порядку, передбаченому статтею 479 Цивільного процесуального кодексу України, із обов'язковим повідомленням сторін та наданням боржнику можливості подати заперечення. При цьому суд не досліджує спір по суті, а обмежується перевіркою формальних критеріїв, визначених законом і міжнародними договорами. Окрему процесуальну функцію виконує інститут зупинення провадження. Відповідно до частини другої статті 479 Цивільного процесуального кодексу України суд може зупинити розгляд заяви у разі, якщо у суді за місцем арбітражу подано заяву про скасування арбітражного рішення. Такий підхід відповідає статті VI Нью-Йоркської конвенції, яка допускає відкладення вирішення питання про виконання до завершення провадження щодо скасування рішення у державі походження.

Ключовим елементом усього механізму є система підстав для відмови у визнанні та виконанні арбітражних рішень. Вона має комплексний характер і ґрунтується на поєднанні положень статті V Нью-Йоркської конвенції, статті 36 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» та статті 478 Цивільного процесуального кодексу України, які фактично відтворюють один і той самий перелік із незначними процесуальними уточненнями. У доктрині та практиці ці підстави традиційно поділяються на дві групи: так звані «партійні» (які мають бути доведені стороною, що заперечує проти виконання) та «судові» (які суд може застосувати з власної ініціативи) [8; 10].

До «партійних» підстав належать: недієздатність сторін арбітражної угоди або її недійсність; неналежне повідомлення сторони про арбітраж чи порушення її права на участь у процесі; вихід арбітражу за межі наданих повноважень; порушення складу арбітражу або процедури; а також відсутність обов'язкової сили рішення чи його скасування у державі походження (стаття V(1) Нью-Йоркської конвенції). Ці підстави мають виключно процесуальний характер і спрямовані на захист прав сторін арбітражного провадження.

Натомість «судові» підстави включають неарбітрабельність спору та порушення публічного порядку держави виконання (стаття V(2) Нью-Йоркської конвенції; стаття 478 Цивільного процесуального кодексу України). Саме ці категорії надають національному суду можливість здійснювати мінімальний контроль за змістом правовідносин, не вдаючись при цьому до перегляду рішення по суті. Питання арбітрабельності безпосередньо пов'язане з межами компетенції міжнародного комерційного арбітражу і потребує узгодження приватноправової автономії сторін із публічними обмеженнями національного правопорядку [15].

Особливої уваги потребує категорія публічного порядку, яка в українській практиці тлумачиться вузько та застосовується лише у випадках очевидного порушення фундаментальних принципів правової системи. Під публічним порядком необхідно розуміти правопорядок держави, визначені принципи і засади, які становлять основу існуючого в ній ладу і стосуються її незалежності, цілісності, самостійності, недоторканності та основних конституційних прав і свобод. Як підкреслюється в літературі, розширювальне тлумачення цієї категорії створює ризик надмірного судового втручання в арбітраж і суперечить проарбітражній спрямованості Нью-Йоркської конвенції [10; 13]. Застереження про публічний порядок застосовується лише тоді, коли виконання рішення порушує фундаментальні принципи правосуддя і моралі, що забезпечують політичні, соціальні та економічні інтереси держави, а не тоді, коли суд не погоджується із застосуванням матеріального права арбітрами.

Стадія фактичного виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу становить завершальний етап захисту прав і має визначальне значення для ефективності арбітражного механізму в цілому. Після набрання законної сили ухвалою суду про визнання та надання дозволу на виконання арбітражного рішення воно під-

лягає примусовому виконанню у порядку, передбаченому Законом України «Про виконавче провадження» [5]. Організаційно виконання покладається на органи державної виконавчої служби та, у передбачених законом випадках, на приватних виконавців. Водночас законодавець встановлює чітке обмеження їхньої компетенції: приватні виконавці не мають права здійснювати виконання рішень, якщо боржником є держава, державні органи, органи місцевого самоврядування або юридичні особи з державною часткою, що обумовлює виключну участь державних виконавців у таких провадженнях.

Інструментарій примусового виконання визначений статтею 10 Закону України «Про виконавче провадження» і передбачає такі заходи, як звернення стягнення на кошти, майно, доходи боржника, а також інші примусові заходи впливу. Саме ефективність застосування цих механізмів визначає реальну можливість виконання арбітражного рішення, особливо у випадках, коли боржник ухиляється від добровільного виконання. Як зазначає С. Я. Фурса, виконання рішень з іноземним елементом має розглядатися як самостійний сегмент виконавчого процесу, що потребує врахування міжнародних стандартів і особливостей правового статусу сторін [3].

Особливості виконання рішень щодо держави або суб'єктів публічного сектору пов'язані з участю органів Державної казначейської служби України, через які здійснюється списання коштів з рахунків бюджетних установ. Такий порядок, хоча і забезпечує фінансову дисципліну, водночас ускладнює та подовжує процедуру виконання, оскільки залежить від бюджетних процедур, наявності відповідних асигнувань та встановленої черговості платежів.

У міжнародному аспекті значну складність становить питання імунітету іноземної держави. Відповідно до концепції обмеженого імунітету, яка фактично застосовується і в українській практиці, держава не підлягає примусовому виконанню щодо майна, яке використовується для здійснення суверенних функцій (acta jure imperii), тоді як майно, задіяне у комерційній діяльності (acta jure gestionis), може бути об'єктом стягнення. Цей підхід кореспондує зі статтею 30 Закону України «Про міжнародне приватне право», яка допускає участь держави у приватноправових відносинах на загальних підставах [14]. Однак на практиці встановлення характеру такого майна часто є складним доказовим процесом, що впливає на ефективність виконання.

З урахуванням зазначених особливостей ефективність виконання арбітражного рішення значною мірою залежить від правильно сформованої стратегії сторін. Для кредитора ключовим є своєчасне виявлення активів боржника, у тому числі до початку процедури визнання рішення, а також використання механізмів забезпечення виконання та міжюрисдикційної взаємодії. Важливе значення має також вибір суб'єкта виконання залежно від правового статусу боржника та структури його активів.

Для боржника ефективна правова позиція передбачає активну участь як на стадії визнання рішення, так і у виконавчому провадженні, включаючи подання заперечень, ініціювання процедур скасування рішення у державі арбітражу та оскарження дій виконавця. Водночас використання таких аргументів, як порушення публічного порядку чи неарбітрабельність спору, можливе лише у виключних випадках і підлягає обмеженому застосуванню.

З точки зору арбітражу вирішальним є забезпечення «виконуваності» рішення ще на стадії його ухвалення, що передбачає дотримання процесуальних гарантій, належне повідомлення сторін, чіткість формулювань, достатнє мотивування та дотримання меж арбітражної угоди [1]. Недоліки у цих аспектах можуть бути використані як підстави для ускладнення або блокування виконання.

4. Висновки

Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що інститут визнання та виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу в Україні функціонує як узгоджена система, що поєднує міжнародні стандарти та національне законодавство. Його ключовою рисою є проарбітражна спрямованість, яка проявляється у мінімальному судовому контролі та обмеженому переліку підстав для відмови у виконанні.

Нормативну основу цієї системи становлять Нью-Йоркська конвенція, Типовий закон ЮНСІТРАЛ, Закон України «Про міжнародний комерційний арбітраж», розділ IX Цивільного процесуального кодексу України, Закон України «Про виконавче провадження» та Закон України «Про міжнародне приватне право». Їх взаємодія забезпечує формалізовану і передбачувану процедуру визнання рішення, за якої суд не здійснює перегляд спору по суті, а перевіряє дотримання процесуальних гарантій і фундаментальних засад правопорядку.

Підстави для відмови у визнанні та виконанні мають виключний характер і підлягають вузькому тлумаченню. «Партійні» підстави захищають процесуальні права сторін, тоді як «судові» підстави – арбітрабельність спору та публічний по-

рядок – дозволяють суду здійснити мінімальний контроль без ревізії рішення. Категорія публічного порядку має застосовуватися лише у випадках очевидного порушення фундаментальних принципів правової системи України.

Водночас найбільш складною залишається стадія фактичного виконання, особливо у справах за участю держави та суб'єктів публічного сектору. Це пов'язано з обмеженнями щодо приватних виконавців, роллю Державної казначейської служби України, бюджетними процедурами та впливом інституту імунітету держави. Відтак ефективність виконання арбітражних рішень залежить не лише від нормативного регулювання, а й від практичних механізмів його реалізації, доступності активів боржника та процесуальної стратегії сторін.

Таким чином, українська модель загалом відповідає міжнародним стандартам і зберігає стабільну проарбітражну спрямованість. Перспективними напрямами подальшого вдосконалення є уніфікація підходів до тлумачення публічного порядку, підвищення ефективності примусового виконання рішень щодо публічних боржників, розвиток цифрових інструментів судового та виконавчого провадження, а також посилення міжюрисдикційної взаємодії на стадії забезпечення виконання.

Конфлікт інтересів. Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів щодо підготовки, написання та публікації цієї статті.

Фінансування. Дослідження проводилося без фінансової підтримки.

Доступність даних. Дані, використані в дослідженні, отримані з відкритих офіційних джерел, чинних нормативно-правових актів України, текстів міжнародних договорів, наукових публікацій та матеріалів судової практики, досліджених автором під час підготовки рукопису.

Використання засобів штучного інтелекту. Під час підготовки цієї статті засоби штучного інтелекту не використовувалися. Добір і критичний аналіз наукових джерел, дослідження нормативно-правової бази, формулювання авторських наукових положень, висновків і пропозицій, а також мовно-стилістичне редагування тексту здійснено автором самостійно.

Список використаних джерел:

1. Боярський Є. Проблема мотивування арбітражних рішень на узгоджених умовах у праві України. *Приватне право і підприємництво*. 2025. Вип. 36. URL: https://ppp-journal.kiev.ua/archive/2025/36.pdf (дата звернення: 08.09.2026).
2. UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (1985), with amendments as adopted in 2006. United Nations. URL: https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/modellaw/commercial_arbitration (дата звернення: 08.09.2026).
3. Fursa S. Ya. Contemporary issues of enforcement process in Ukraine: domestic and international aspects. *LeXonomica*. 2021. Vol. 13, No. 2. P. 213–234. DOI: https://doi.org/10.18690/lexonomica.13.2.213-234.2021
4. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про визнання та приведення до виконання іноземних арбітражних рішень від 10 червня 1958 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_070#Text (дата звернення: 08.09.2026).
5. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 № 1404-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text (дата звернення: 08.09.2026).
6. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24.02.1994 № 4002-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12#Text (дата звернення: 08.09.2026).
7. Притика Ю. Д., Ханик-Посполітак Р. Ю., Кравцов С. О. та ін. Альтернативне вирішення спорів: підручник / за заг. ред. Ю. Д. Притики. Київ: ВД «Дакор», 2021. 436 с.
8. Коч О. В. Визнання та виконання іноземних арбітражних рішень в Україні: тенденції судової практики. *Правова держава*. 2018. № 31. С. 124–131. DOI: https://doi.org/10.18524/2411-2054.2018.31.143482
9. Коч О. В. Визнання та виконання іноземних арбітражних рішень: теоретико-прикладні засади: дис. ... д-ра філософії: 081 Право. Одеса, 2021. 247 с.
10. Malinovska I., Yarkina N., Filiuk O. "Public Order" as Grounds for Refusal in the Recognition and Enforcement of a Decision in International Commercial Arbitration: Ukrainian Realities and International Experience. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2022. Vol. 5, No. 1 (13). P. 154–164. DOI: https://doi.org/10.33327/AJEE-18-5.1-n000096
11. Nahnybida V. The Influence of the Law of the Country of the Place of Enforcement of the Arbitral Award on the Settlement of Disputes in the International Commercial Arbitration. *University Scientific Notes*. 2020. No. 1 (73). P. 96–108. DOI: https://doi.org/10.37491/unz.73.8

12. Петровський А. В. Європейські стандарти у сфері визнання та виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу та їх імплементація в національне законодавство. *Київський часопис права*. 2025. № 3. С. 98–102. DOI: https://doi.org/10.32782/klj/2025.3.13
13. Подцерковний О. П., Беляневич О. А. Про застосування судами категорії «публічний порядок» щодо рішень міжнародного комерційного арбітражу. *Економіка та право*. 2023. № 3. С. 3–17. DOI: https://doi.org/10.15407/econlaw.2023.03.003
14. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 № 2709-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text (дата звернення: 08.09.2026).
15. Spyrydonova K. Competence of international commercial arbitration. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2021. No. 7. P. 22–28. DOI: https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.7.4
16. Тетерук М. А. Визнання та виконання рішень міжнародних комерційних арбітражів: новели законодавства та судова практика. *Правова держава*. 2018. № 32. С. 183–190. DOI: https://doi.org/10.18524/2411-2054.2018.32.149586
17. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text (дата звернення: 08.09.2026).

References:

1. Boiarskyi Ye. Problema motyvuvannia arbitrazhnykh rishen na uzghodzhenykh umovakh u pravi Ukrainy. *Pryvatne pravo i pidpryiemnytstvo*. 2025. Vyp. 36. URL: https://ppp-journal.kiev.ua/archive/2025/36.pdf (accessed 08.09.2026).
2. UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (1985), with amendments as adopted in 2006. United Nations. URL: https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/modellaw/commercial_arbitration (accessed 08.09.2026).
3. Fursa S. Ya. Contemporary issues of enforcement process in Ukraine: domestic and international aspects. *LeXonomica*. 2021. Vol. 13, No. 2. P. 213–234. DOI: https://doi.org/10.18690/lexonomica.13.2.213-234.2021
4. Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards, 10 June 1958. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_070#Text (accessed 08.09.2026).
5. Pro vykonavche provadzhennia: Zakon Ukrainy vid 02.06.2016 № 1404-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text (accessed 08.09.2026).
6. Pro mizhnarodnyi komertsiinyi arbitrazh: Zakon Ukrainy vid 24.02.1994 № 4002-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12#Text (accessed 08.09.2026).
7. Prytyka Yu. D., Khanyk-Pospolitak R. Yu., Kravtsov S. O. et al. Alternatyvne vyrishennia sporiv: pidruchnyk / za zah. red. Yu. D. Prytyky. Kyiv: Dakor, 2021. 436 p.
8. Koch O. V. Vyznannia ta vykonannia inozemnykh arbitrazhnykh rishen v Ukraini: tendentsii sudovoi praktyky. *Pravova derzhava*. 2018. No. 31. P. 124–131. DOI: https://doi.org/10.18524/2411-2054.2018.31.143482
9. Koch O. V. Vyznannia ta vykonannia inozemnykh arbitrazhnykh rishen: teoretyko-prykladni zasady: PhD thesis. Odesa, 2021. 247 p.
10. Malinovska I., Yarkina N., Filiuk O. "Public Order" as Grounds for Refusal in the Recognition and Enforcement of a Decision in International Commercial Arbitration: Ukrainian Realities and International Experience. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2022. Vol. 5, No. 1 (13). P. 154–164. DOI: https://doi.org/10.33327/AJEE-18-5.1-n000096
11. Nahnybida V. The Influence of the Law of the Country of the Place of Enforcement of the Arbitral Award on the Settlement of Disputes in the International Commercial Arbitration. *University Scientific Notes*. 2020. No. 1 (73). P. 96–108. DOI: https://doi.org/10.37491/unz.73.8
12. Petrovskyi A. V. Yevropeiski standarty u sferi vyznannia ta vykonannia rishen mizhnarodnoho komertsiinoho arbitrazhu ta yikh implementatsiia v natsionalne zakonodavstvo. *Kyivskyi chasopys prava*. 2025. No. 3. P. 98–102. DOI: https://doi.org/10.32782/klj/2025.3.13
13. Podtserkovnyi O. P., Belianevych O. A. Pro zastosuvannia sudamy katehorii «publichnyi poriadok» shchodo rishen mizhnarodnoho komertsiinoho arbitrazhu. *Ekonomika ta pravo*. 2023. No. 3. P. 3–17. DOI: https://doi.org/10.15407/econlaw.2023.03.003
14. Pro mizhnarodne pryvatne pravo: Zakon Ukrainy vid 23.06.2005 № 2709-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text (accessed 08.09.2026).
15. Spyrydonova K. Competence of international commercial arbitration. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2021. No. 7. P. 22–28. DOI: https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.7.4

16. Teteruk M. A. Vyznannia ta vykonannia rishen mizhnarodnykh komertsiinykh arbitrazhiv: novely zakonodavstva ta sudova praktyka. *Pravova derzhava*. 2018. No. 32. P. 183–190. DOI: https://doi.org/10.18524/2411-2054.2018.32.149586
17. Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 18.03.2004 № 1618-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text (accessed 08.09.2026).

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Барановська Віра Миколаївна
кандидат юридичних наук, доцент МОН,
професор кафедри господарського
та трудового права
Міжрегіональної Академії
управління персоналом
м. Київ, Україна
ORCID: 0000-0003-2784-0416

Vira Baranovska
PhD in Law, Associate Professor of the Ministry of Education and Science of Ukraine,
Professor of the Department of Economic and Labour Law
Interregional Academy of Personnel Management
Kyiv, Ukraine
ORCID: 0000-0003-2784-0416

Дата надходження статті: 16.04.2026
Дата надходження виправленої версії статті: 10.06.2026
Дата прийняття статті: 16.07.2026
Дата публікації статті: 14.09.2026